Federico Garcia

Lorca

"Cante Jondo" Şiiri

Çeviren: Sabri Altınel

ADAM

FEDERICO GARCIA LORCA

CANTE JONDO ŞİİRİ

ADAM YAYINLARI

Birinci Basım : Mart 1996

Kapak Deseni: Federico Garcia Lorca

FEDERICO GARCIA LORCA

CANTE JONDO ŞiiRi

Çeviren:

Sabri Altınel

ADAM

FEDERICO GARCIA LORCA

(5 Haziran 1898 – 19 Ağustos 1936)

İspanyol şair ve oyun yazarı, aynı zamanda ressam, piyanist ve bestecidir. 27 kuşağının ("Generación del 27") sembol üyelerinden birisidir. İspanya İç Savaşı'nın başlangıcında 38 yaşında iken milliyetçiler tarafından öldürülmüştür.

Yaşamı

1898 yılında, İspanya'nın Granada bölgesindeki Fuente Vaqueros kentinde doğan İspanyol şair Lorca, yüzyılının en büyük iki İspanyol şairinden biri olarak kabul edilir. Lorca'nın başarısında çocukluğunun büyük payı vardır. Granada'nın Fuentevaqueros kasabasında, varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Lorca'nın babası ateşli, canlı, neşeli bir adam; annesi ise sessiz ve ağırbaşlı bir kadındı. 1928'de yazdığı Romancero gitano (Çingene Baladı) ile ün kazanan Lorca,

Salvador Dali ile birlikte İspanya'nın çağdaşlaşması için çalışan sanat adamlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiirde, politikada ve ahlak anlayışında modernliğin savunucusu olan Lorca, eşcinsel olması nedeniyle Katolik Kilisesi ile arasının açılmasına neden olur. 1918'de, burjuva sınıfını, yeryüzünü şiirle doldurmuş olan İsa'yı katletmekle suçlayan Lorca, geçtiğimiz günlerde gelmiş geçmiş en başarılı edebiyat eseri seçilen Cervantes'in Don Quixote (Don Kişot)'u bir İsa figürü olarak ele alanlara katılır. Şair kavramını acılar çekmesi gereken bir kimse ile özdeşleştiren Lorca, İsa'nın hem katledilişini kınar, hem de kanının akması gerektiğini ifade eder.

"New York'ta Bir Şair" adlı eserinde Manhattan'ı, cesede doymayan bir mezbahaya benzeten Lorca, "hayvanların can çekişenler için öldürülüşünü" kaleme alarak kafasındaki batı anlayışına yönelik eleştirel yaklaşımlarını göz önüne serer. Lorca ve "Deli" lakaplı Salvador Dali, vücuduna saplanan oklar ile tasvir edilen Katolik Ermişi Aziz Sebastian'ı Aziz Yansızlık olarak yapıtlarında tasvir ederler. Dostlarınca apolitik bir sanatçı olarak nitelenen ve herhangi bir görüşe organik bağlarla bağlanmayan Lorca, yazdığı Yerma ve Bernarda Alba'nın Evi isimli oyunlarda ise Katolik Kilisesi, yükselen Nazizm ve milliyetçilik akımlarına karşı olan tutumunu yansıttı. Giyim kuşamında ve evinin dekorasyonunda ölüm ile özdeşleştirdiği beyaz rengi tercih eden şair, burjuva tarzı zevkler ve milliyetçilik ile çatışan çalışmalar yapmakta ve Franco'cuları masumiyeti katletmekle suçlamaktaydı.

Şiirlerinin yanı sıra tiyatro için yazdığı ve sahnelediği oyunlarla da ünlenen Lorca, eserlerinde hastalık hastalığını ve ölümü üzerine senaryolarını Kanlı Düğün (Blood Wedding, 1935), Yerma (1937) ve şiirlerinde başarı ile yansıtmış; ölüm - yaşam, verimlilik - kısırlık gibi çelişkiler arasındaki inişli çıkışlı çizgiyi başarı ile yakalamıştır.

19 Ağustos 1936'da doğduğu yörede Franco'nun adamları tarafından öldürülen Lorca, uluslararası camiada - özellikle de bir dönem yaşadığı Arjantin'de oldukça büyük bir yas ve öldürülüşüne duyulan tepki ile - alanında idolleşmiş, saygın fakat marjinal bir edebiyat adamı olarak hatırlanmaktadır.

Eserlerinin dünya çapında tanınmasının sebebi Lorca'nın geleneksel İspanyol kültürü ile çağdaş yaşamın sorunlarını içtenlikle işlemiş olmasıdır. Şiirlerindeki yaşama coşkusunu, doğa sevgisini, hüzün dolu duyguları her insan tanır ve kendine yakın bulur.

Lorca'nın sade ve derinlikli şiirleri, geniş kitlelerce kabul görmüştür. Sürrealist bir ressam olan Salvador Dali ve yönetmen Luis Bunuel 'in yakın arkadaşıdır.

Eserleri

Şiir

Impresiones y paisajes (Impressions and Landscapes, 1918)

Poema del cante jondo (Poem of Deep Song, 1921)

Libro de poemas Book of Poem, 1921)

Oda a Salvador Dali (Ode to Salvador Dalí, 1926)

Canción de jinete (Songs, 1927)

Primer romancero gitano (Gypsy Ballads, 1928)

Poeta en Nueva York (A Poet in New York,)

Llanto por Ignacio Sánchez Mejías (Lament for Ignacio Sánchez Mejías, 1935)

Seis poemas gallegos (Six Galician poems, 1935)

Diván del Tamarit (The Diván of Tamarit, 1936)

Sonetos del amor oscuro (Sonnets of Dark Love, 1936)

Primeras canciones (First Songs, 1936)

Tiyatro

El maleficio de la mariposa (The Butterfly's Evil Spell, 1919-1920)

Los Títeres de Cachiporra (The Billy-Club Puppets, 1922-1925)

Mariana Pineda (1923-1925)

La zapatera prodigiosa (The Shoemaker's Prodigious Wife, 1926-1930)

Amor de Don Perlimplín con Belisa en su jardín (The Love of Don Perlimplín, 1928-1933)

El público (The Public, 1929-1930)

Así que pasen cinco años (When Five Years Pass, 1931)

Retablillo de Don Cristóbal (The Puppet Play of Don Cristóbal, 1931)

Bodas de Sangre (Blood Wedding, 1932) (Kanlı Düğün)

Yerma (1934)

Doña Rosita la soltera (Doña Rosita the Spinster, 1935)

Comedia sin título (Play Without a Title, 1935) (yarım)

La casa de Bernarda (The House of Bernarda Alba, 19 Haziran 1936)

Kısa Oyunlar

El paseo de Buster Keaton (Buster Keaton goes for a stroll, 1928)

La doncella, el marinero y el estudiante (The Maiden, The Sailor and The Student, 1928)

Quimera (Dream, 1928)

Senaryo[değiştir | kaynağı değiştir]

Viaje a la luna (Trip to the Moon, 1929)

CANTE JONDO ŞİİRİ

(Poema Del Cante Jondo)

(1921)

ÜC NEHRIN KÜCÜK BALLADI

- Salvador Quintero'ya

Portakalların zeytinlerin arasından
akıp gidiyor Guadalquivir nehri.
Gırnata'nın iki ırmağı
kardan buğdaya iniyor.
Ah, aşk
gitti de gelmez!
Guadalquivir nehri
nar çiçeği sakallı.
Gırnata'nın iki ırmağından
biri ağlıyor
kanıyor biri.
Ah,
rüzgârda giden aşk!
Yelkenli gemiler için
Sevilya'da bir yol var;
ama Gırnata'nın suyunda
yalnız iç-çekmeler var.
Ah, aşk
gitti de gelmez!
Guadalquivir yüce kule
portakal bahçelerinde rüzgâr.
Dauro ve Genil
küçük, ölü kuleler
gölcükler üstünde.
Ah,
rüzgârda giden aşk!
Kim der sular taşır
çiğlikli alevi!
Ah, aşk
gitti de gelmez!
Portakal çiçeği taşı ey Endülüs,
zeytin taşı,
denizlerine.
Ah,

rüzgârda giden aşk!

ÇİNGENE SIGUIRIYA'SI ŞİİRİ

-Carlos Morla Vicuña'ya

GÖRÜNÜ

Bir yelpaze gibi açılıp kapanıyor
zeytinlikler.
Gök yıkıldı yıkılacak
ve karanlık bir yağmur
soğuk yıldızlı.
Irmağın kıyısında
gölgeler, kamışlar titriyor.
Buruşuyor külrengi hava.
Çığlıklarla yüklü
zeytin ağaçları.
Tutsak bir kuş sürüsü
upuzun kuyruklarım sallıyor
karanlıkta.

GITARA

Gitara başlıyor ağlamaya.
Şafağın
bardakları kırılıyor.
Gitara başlıyor ağlamaya.
Faydasız
susturmak onu.
Çaresiz
susturmak onu.
Hep o değişmez ağlayış,
suyun ağlayışı gibi,
rüzgârın ağlayışı gibi,
karın üstünde.
Çaresiz
susturmak onu.
Uzak şeylere ağlıyor.
Ak kamelyalar isteyen
yakıcı güney çölü.
Hedefsiz bir ok ağlıyor
ertesiz bir akşama,
ilk Ölen kuşa
bir dal üstünde.
Ey gitara!
Yüreğin nasıl da yaralı ama
beş kılıçla.

ÇIĞLIK

Dağdan dağa
bir çığlık yayılır gider.
Şimdi o kara bir gökkuşağı olacak
mavi gecenin üstünde,
zeytinlikte.
Ay!
Bir keman yayıyla, çığlık,
titretir rüzgârın tellerini.
Ay!
(Mağaralarda yaşayanlar
kandillerini çıkarıyor.)
Ay!

ISSIZLIK

Dinle, çocuğum ıssızlığı.
Dalgalanan ıssızlığı,
vadilerin kaydığı ıssızlığı,
yankıların olduğu ıssızlığı,
alınlan toprağa eğilten ıssızlığı.

SIGUIRIYA'NIN GEÇİŞİ

Kara kelebekler ortasında,
esmer bir kız gider,
yanında ak sisten bir yılan.
Işık toprağı,
toprak gök.
Gider, zincirlenmiş de
hiç varamayan bir düzenin titreyişine;
gümüşten bir yüreği var onun
bir hançeri var sağ elinde.
Nereye gidiyorsun Siguiriya,
böyle çığırdan çıkmış bir düzenle?
Hangi ay toplayacak
senin kireçli, zakkumlu acını?
Işık toprağı,
toprak gök.

GECISTEN SONRA

Çocuklar,
uzakta bir noktaya bakıyor.
Kandiller sönüyor.
Kör genç kızlar
ayı sorguya çekiyorlar,
havada hıçkırıklar
ağlamalar yükseliyor.
Dağlar,
uzakta bir noktaya bakıyor.

DAHA SONRA

Zamanın izleri
yitiyor.
(Her yan çöl.)
Yürek,
bu istek çeşmesi,
yitiyor.
(Her yan çöl.)
Tan kuruntusu
öpücükler
yitiyor.
(Her yançöl.
Her yan
uzanıp giden çöl.)

SOLEA ŞİİRİ

- Jorge Zalamea'ya

Kuru toprak,
geniş geceleriyle
tasasız toprak.
(Zeytinlikte rüzgâr eser, dağda rüzgâr eser.)
Yaşlı toprak,
kandil
ve acı.
Derin sarnıçları olan toprak.
Orada oklar uçuşur,
orada ölüm kördür.
(Yollarda rüzgâr eser, kavaklarda rüzgâr eser.)

KÖY

Kel bir tepenin üstünde
bir haç.
Yüzyıllık zeytinlikler
apaydınlık bir su.
Daracık sokaklannda
örtülü adamlar,
kulelerin üstünde
dönüp duran fırıldaklar.
Tâ sonsuzluğa kadar
dönüp duran fırıldaklar.
Ey, acılı Endülüs'te,
yitik köy!

HANÇER

Hançer,
giriyor yüreğe,
saban demiri toprağa nasıl girerse.
    Hayır .
    Etime saplamayın onu.
    Hayır.
Hançer,
güneş ışını gibi,
yakıyor korkunç derinlikleri.
    Hayır.
    Etime saplamayın onu.
    Hayır.

DÖRT YOL AĞZI

Doğudan esen rüzgâr;
sokak feneri
ve yüreğe saplanmış bir hançer.
Gergin
bir yay gibi
titriyor sokak,
iri bir sinek gibi
titriyor.
Yüreğe saplanmış hançeri görüyorum
her yönden.

AY!

Çığlık,
bir selvi gölgesi bırakıyor rüzgârda.
(Bırakın beni bu tarlada, ağlayayım.)
Dünyada her şey kırıldı.
Yalnız ıssızlık kaldı.
(Bırakın beni bu tarlada ağlayayım.)
Karanlık ufka yer yer
köz düştü.
(Dedim ya size
bırakın beni bu tarlada ağlayayım.)

SOKAK ORTASINDA KALMIŞ ÖLÜ (ŞAŞIRMA)

Sokak ortasında kalmış ölü,
göğsüne hançer saplı,
kimseler onu tanımıyor.
Sokak feneri nasıl da titriyor,
anacağım!
Sokak feneri nasıl da titriyor!
Şafak söktü;
bu pırıl pırıl havada,
kimsecikler belirmedi,
açık kalmış gözlerinde.
Ölü be, ölü kalmış sokakta,
üstelik göğsüne hançer saplı,
üstelik kimseler onu tanımıyor.

SOLEA

Kız karalar giyinmiş,
düşünüyor, dünya ne kadar küçük
ve yürek ne kadar geniş.
Karalar giyinmiş.
Düşünüyor iç çekişler, çığlıklar
nasıl da yitiyor rüzgârda.
Karalar giyinmiş.
Açık kalmış balkonundan
şafak vakti,
gökler dolmuş içeri.
Ay! Ay ay ay ay!
Giyinmiş, karalar giyinmiş!

MAĞARA

Uzun hıçkırıklar
çıkıyor mağaradan.
(Kırmızı üstüne mor.)
Çingene uzak yerleri kuruyor.
(Yüksek kuleler, esrarlı adamlar.)
Yer yer kesilmiş sesinde
gözleri dalıp gider.
(Kırmızı üstüne kara.)
Mağara, kireç akı,
titriyor altın rengi içinde.
(Kırmızı üstüne ak.)

KARŞILAŞMA

Ne sen, ne ben
hazır değiliz
karşılaşmaya.
Biliyorsun nedenini.
Öyle sevdim ki onu!
Bu izden git.
Ellerim
delinmiş
çivilerden.
Görmüyor musun nasıl
nasıl da yitiriyorum kanımı?
Geriye bakma sakın,
yavaşça yürü,
ve dua et bencileyin
San Gaetan'a.
Ne sen, ne ben nasıl olsa,
hazır değiliz
karşılaşmaya.

TAN

Kurtuba'nm çanları,
alacakaranlıkta.
Gırnata'da
tan çanları.
Bütün kızlar dinliyor sizi,
yaslı solea'ya ağlayan kızlar;
yazıdakiler, dağlılar,
bütün Endülüs'ün kızlan.
Dört yol ağızlarını ışıtan
etekleri rüzgârda
küçücük ayaklı
bütün İspanya kızları.
Oh! Kurtuba'nm çanları
alacakaranlıkta,
oh! Tan çanları
Gırnata'da.

SAETA ŞİİRİ

- Francisco Iglesias'a

OKÇULAR

Karanlık okçular
Sevilya'ya yaklaşıyor.
Guadalquivir açık.
Ağır, uzun yağmurluklar,
külrengi geniş şapkalar.
Ah, Guadalquivir!
Irak ülkelerinden geliyorlar
kara bahtın.
Guadalquivir açık.
Aşktan, kristalden, taştan
bir dolambaca gidiyorlar.
Ah, Guadalquivir!

GECE

Kandil, mum,
fener ve ateşböceği.
Takım yıldızları
Saeta'nin.
Küçük altın pencereler
titriyor,
ve sallanıyor şafakta
üst üste haçlar.
Mum, kandil,
fener ve ateşböceği.

SEVİLYA

Usta okçularla,
dolu bir kuledir Sevilya.
Sevilya yaralamak için.
Kurtuba ölmek için.
Boylu düzenlere
pusu kuran kent,
dolambaçlar gibi
büker onları.
Tutuşmuş
asma filizleri gibi.
Sevilya yaralamak için!
Gökkuşağı altında,
pırıl pırıl ovada, boydan boya
fırlatır art arda oklarını
ırmağının.
Kurtuba ölmek için.
Ve ufuklarıyla çılgın;
şarabına katar
Don Juan'ın acılığını,
olgunluğunu Dionysos'un.
Sevilya yaralamak için!
Hep, hep Sevilya yaralamak için!

AYİN ALAYI

Garip tekboynuzlular[1]
geliyor sokaktan.
Hangi kırdan
geliyorlar,
hangi mitoloji ormanından?
Gökbilginleri gibiler
daha yakından.
Düşsel Merlinler[2]
ve Ecce Homo,[3]
Büyülü Durandarte[4]
Çılgın Orlando.[5]

(1) Tekboynuzlu :Tek boynuzlu, at gövdeli mitoloji hayvanı.
(2) Merlin : Galya ve Kral Arthur'la ilgili efsanelerde adı geçen büyücü.
(3) Ecce Homo : Latince "İşte İnsan" demektir. Başında dikenli taçla İsa'yı gösteren resimlere denir.
(4) Durandarte : Chanson de Roland destanında Roland'm kılıcının adı.
(5) Çılgın Orlando : Ariosto'nun bu addaki destanının kahramanı.

PASO[1]
Kabarık etekli Meryem
yalnızlığın Meryem'i,
kocaman bir lale gibi
açılmış.
Işıklı geminde
gidiyorsun
yüksek gelgitinde
kentin,
karanlık saeta'lar[2]
ve kristal yıldızlar arasında.
Kabarık etekli Meryem,
gidiyorsun
sokağın ırmağında
denize kadar!

(1) Paso : Kutsal hafta geçitlerinde, ışıklandırılmış tepsiler üzerinde, insanların sırtında taşınan, boyalı ve giyimli heykel ya da heykeller (İsa, Meryem, İncil'de İsa'nın çektiği acıları anlatan bölümden sahneler).
(2) Saeta : Kutsal hafta geçitlerinde söylenen bir çeşit şarkılı dua. Saz eşliği yoktur. Bu müzik Flamenco ya da Cante Jondo'nun en an şeklidir. Bu kelime ok demektir. Ok admı taşıması herhalde bu çeşit müzikteki keskin yükselişleri gösteriyor. Aslı Doğu'dan gelmedir. Arap-Yahudi. İçinde önemli İran öğeleri vardır. Hatta eski Yunan etkisi bile olabilir. Lorca bu halk türkülerini, hava larıni, zaman zaman kişileştiriyor da şiirlerinde.

SAETA

Esmer İsa
dönmüş
Judea zambağından
Ispanya karanfiline.
Bakın nasıl da geliyor o!
Ispanya'nın.
Temiz ve karanlık gökyüzü,
kavruk toprak,
suyun çok ağır
aktığı yataklar.
Esmer İsa,
yanık uzun saçlarıyla,
çıkık elmacık kemikleri
ve ak gözbebekleriyle.
Bakın nasıl da gidiyor o!

BALKON

Lola,
saeta'lar söylüyor.
Yöresini almış torero'lar,
berber
kapısının önünde,
başıyla tempo tutuyor.
Lola saeta'lar söylüyor,
naneler
fesleğenler arasında.
Lola, ah bu Lola
yalnız kendini seyrediyordu
hayran,
havuzda.

ALACAKARANLIK

Ama aşk gibi kördür
saeta'ları fırlatanlar.
Sıcak gökkuşağı izleri bırakır
yeşil gecenin üstünde
saeta'lar.
Mor bulutları yarıyor
ayın omurgası,
çiğle dolar
ok kılıfları.
Ah! Aşk gibi
aşk gibi kördür
saeta'ları fırlatanlar.

PETENERA'NIN ÇİZGİSİ

- Eugenio Montes'e

ÇAN

Sarı kulede
bir çan,
yas çalıyor.
Sarı rüzgârda
yayılıyor,
çan sesleri.
Sarı kulede
çan,
susuyor.
Rüzgâr gümüş biçimler yontuyor
tozda.

YOL

Yüz atlı,
                    yaslı,
portakallığın uzanmış göğü altında
nereye giderler?
Ne Kurtuba'ya varabilecekler
ne Sevilya'ya,
ne de denizin özlemini çeken
Gırnata'ya.
Uyuklayan atları sürüyecek onları
Şarkının titrediği
çarmıhın dolambacına.
Yedi ah çivili
göğüslerine,
Endülüs atlıları
portakallıktan
nereye giderler?

ALTI TEL

Gitara
ağlatır düşleri, düşünceleri.
Yitik canların
hıçkırıkları
dökülür yuvarlak ağzından.
Kocaman bir örümcek gibi
bir yıldız örer
iç çekmeleri avlamak için,
kara sarnıcında
ağaç sarnıcında
dalgalanan iç çekmeleri.

DANS

Petenera 'nın bahçesinde
Bahçenin gecesinde
aklar giyinmiş,
dans ediyor
altı çingene.
Bahçenin gecesinde,
kâğıt güllerden,
otlardan taçlar
başlarında.
Bahçenin gecesinde,
sedef dişleri
yazıyor
yanık gölgeyi.
Bahçenin gecesinde
gölgeleri uzuyor,
varıyor göğe
mor mor.

PETENERA 'NIN ÖLÜMÜ

Ölüyor ak evde o
erkeklerin yıkını.
Döner durur yüz midilli.
Ölmüş binicileri.
Ürperen yıldızları altında
kandillerin,
menevişli eteği titriyor
bakır bacakları arasında.
Döner durur yüz midilli.
Ölmüş binicileri.
Uzun, incecik gölgeler
bulanık ufuktan gelir,
ve gitaranın mırıltısı
birdenbire kesilir.
Döner durur yüz midilli.
Ölmüş binicileri.

İNCE SES

Ay, çingene peteneraşı!
Ay, ay petenera!
Sen gömülürken
yoktu uslu, küçük kızlar;
ölü İsa'ya saçlarım veren,
bayramlarda beyaz başörtülü,
küçük kızlar.
Hep uğursuz insanlar vardı
sen gömülürken.
Yürekleri kafalarında insanlar,
ardından geliyorlardı senin
sokaklarda ağlayarak.
Ay, çingene peteneraşı!
Ay, ay petenera!

"ÖLÜ DUASI"

Yüz âşık
uyur durur
kuru toprağın altında.
Endülüs'ün
bitmez tükenmez kırmızı yollan.
Kurtuba'nin
onların anılarına
yüz haç dikili
yemyeşil zeytinlikleri.
Yüz âşık
uyur durur.

AĞIT

San kulelerde
çanlar
yas çalıyor.
Sarı rüzgârlarda
yayılıyor
çan sesleri.
Ölüm
başında solmuş portakal çiçekleri,
bir yoldan gidiyor.
Ölüm
şarkı söylüyor;
söylüyor
ak sazıyla
bir şarkı.
Söylüyor
söylüyor
söylüyor.
Sarı kulelerde
çanlar susuyor.
Rüzgâr gümüş biçimler yontuyor
tozda.

iKi GENC KIZ

- Maximo Quijano'ya

LOLA

Portakalların altında,
Lola kundak bezleri yıkıyor.
Yemyeşil gözleri var onun,
menekşe sesi.
Yazık!
Çiçekli portakal altındaki aşk!
Güneş doluydu
oluktaki su,
zeytinliklerde
bir serçe ötüyordu.
Yazık!
Çiçekli portakal altındaki aşk!
Sonra, Lola
sabunu bitirdiğinde
torerolar gelecek.
Yazık!
Çiçekli portakal altındaki aşk!

AMPARO

Amparo,
ne kadar yalnızsın kendi evinde,
aklar giyinmişsin de!
(Ekvator
yaseminle sümbülün arasında)
Bahçemdeki fıskiyelerin
şırıltısını dinliyorsun. Makara çekişini kanaryanın
inceden.
Öğle oldu mu
selvilere bakıyorsun,
dallari pıtrak gibi kuş dolu selvilere;
gergefine harfler işliyorsun
yavaşça.
Amparo,
ne kadar yalnızsın kendi evinde,
aklar giyinmişsin de!
Amparo,
ne kadar güç bilsen,
"Seni seviyorum!" demek sana.

FLAMENCO NAKIŞLARI

- Manuel Torres'e

SILVERIO FRANCONETTI'NİN RESMİ

Yarı İtalyan
yarı flamenco,
nasıl şarkı söyleyebiliyordu
bu Silverio?
İtalya'nın koyu balı
bizim limonumuzla
Siguiriya'lann derin ağıtında
akıyordu.
Korkunçtu, yavuzdu çığlığı.
Anlatır ihtiyarlar
dikilir ürperirdi saçlar
söyleyince o,
aynaların sırları dökülürdü.
Bir yaratıcı oldu o
ve bir bahçıvan.
Köşklerin yaratıcısı
ıssızlık için.
Şimdi onun ezgisi
uyuyor yankılarla.
Kesin ve arı.
O en son yankısıyla!

JUAN BREVA

Dev gibi bir vücudu vardı
Juan Breva'nın,
bir çocuk sesi gibi sesi.
Onun sesinin ayarında değildi hiçbir ses.
Gülerek söylerdi ama
acıklıydı belli.
Uykulu Malaga'nın
limonluklarını düşünür,
deniz tuzu acılığmdaydı
ağıtı.
Gözleri kör, şarkı söylerdi
Homeros gibi.
Sesinde bir şeyler vardı
ışıksız denizden,
suyu sıkılmış portakaldan.

ŞARKILI KAHVE

Kristal lambalar
yeşil aynalar.
Parrala
karanlık şanoda
bir konuşma tutturur
ölümle.
Işık gelmez,
o yeniden çağırır onu.
Hıçkırıklar içinde halk.
Dalgalanır
uzun ipek etekler
yeşil aynalarda.

AĞIT

- Miguel Benitez'e

Kapkara göklerde,
sarı toplar.
Dünyaya geldim gözle
kör gidiyorum.
Kara acının tanrısı!
Sonra
bir kandil, bir örtü
toprakta.
Varmak istedim
iyilerin vardığı yere.
Geldim işte Yaradanım!
Ama sonra,
bir kandil, bir örtü
toprakta.
Küçük sarı limon
limonlukta.
Rüzgârlara atın
küçük limonları.
Biliyorsunuz! Sonrası
sonrası,
bir kandil, bir örtü
toprakta.
Kapkara göklerde,
sarı toplar.

BÜYÜ BOZMA

Bir meduza gibi
kasılmış el
sızlıyor kör gözü
kandilin.
Sinek ası.
Haç makaslar.
Günlüğün
beyaz dumanı üstünde,
köstebeğe benzer bir şeyleri var elin
ve kararsız bir kelebeğe benzer.
Sinek ası.
Haç makaslar.
Sıkıyor görünmeyen
bir yüreği, görüyor musunuz onu?
Bir yürek
rüzgârda yansıyan.
Sinek ası
Haç makaslar.

ANMALIK

Ölünce,
gömün beni
gitaramla kuma.
Ölünce,
gömün beni
naneler, portakallar arasina.
Ölünce,
gömün beni
isterseniz, bir fırıldağa.
Ölünce!

ÜÇ KENT

- Pilar Zubiaurre'ye

MALAGA

Ölüm,
giriyor çıkıyor
meyhaneden.
Derin yollanndan
gitaranın,
kara atlar geçiyor,
şom adamlar geçiyor.
Bu kıyının
ateşli sümbüllerinde,
bir tuz kokusu var,
bir dişi kanı kokusu.
Ölüm,
giriyor çıkıyor
meyhaneden,
çıkıyor giriyor
meyhaneye.

KURTUBA MAHALLESİ

- Gece-

Yıldızlardan kaçar
evin içinde insanlar,
yığılır, çöker gece.
Ölü bir kız çocuğu içerde,
kırmızı bir gül saklı
saçlarında.
Altı bülbül,
demirleri üstünden pencerenin
ağlarlar ona.
İç çeker, sızlanır insanlar
açık gitaralariyla.

DANS

Sevilya sokaklarından,
Carmen geçiyor dans ederek.
Bembeyaz saçları var onun,
parlak gözbebekleri.
Küçük kızlar,
örtün perdeleri!
Sarı bir yılan çöreklenmiş
başının üstünde,
dans ederken
eski âşıklarının düşünü görüyor
Carmen.
Küçük kızlar,
örtün perdeleri!
Kimseler yok, sokaklar ıssız,
yüreklerini bulursunuz Endülüs'ün, dipte,
eski acılarını arayan yüreklerini.
Küçük kızlar,
örtün perdeleri!

ALTI KAPRİS

- Regino Sainz de la Maza'ya

GiTARA BiLMECESi

Değirmi
kavşakta,
altı kız
dans ediyor.
Üçü etten
ve gümüşten üçü.
Dünkü düşleri arıyor onları
onları sarılmış, tutuyor
oysa bir altın Polifemo.[1]
Gitara!

(1) Polifemo : Poseidon'un oğlu. Kikloplann (tek gözlü devlerin) en ünlüsü. Odysseus onu kör etmiştir. (Ç.N.)

KANDİL

Oh, ne de derin düşünüyor
kandilin alevi!
Bir Hint fakiri gibi
bakıyor altın karnına
ve yitiyor düşleyerek
rüzgârsız havaları.
Kor gibi leylek
yuvasından gagalıyor
gölge yığınlarını,
ve görünüyor titreyerek
yuvarlak gözlerinde
küçük ölü çingenenin.

ÇALPARA

Çalpara.
Çalpara.
Çalpara.
Çın çın öten böcek.
Örümceğinde
elin
büküyorsun havayı
sıcak,
ve boğuluyorsun senin
ağaç titreşimlerinde.
Çalpara.
Çalpara.
Çalpara.
Çin çın öten böcek.

KAKTÜS

Yabanıl LAOCOON
Ne kadar iyisin
yarımay altında!
Sayısız pelotçu.
Ne kadar iyisin
korkutunca rüzgârı!
Dafne ve Atis,
biliyorlar senin acını.
Açıklanamayan.

PİTA[1]

Taşlaşmış AHTAPOT.
Külden kolanlar takıyorsun
dağların karnına,
ve korkunç dişler
dar geçitlere.
Taşlaşmış ahtapot.

(1) Pita : Nergisgiller'den bir Amerika bitkisi. Orta Amerika kökenli. Sıcak böl gelerde yetişir. Y apraklan tekstilde kullanılır. (Ç.N.)

HAÇ

Haç.
(Son noktası
yolun.)
Kendini seyrediyor arkta.
(Üç nokta.)

SÎVİL MUHAFIZ YARBAYI SAHNESİ

BAYRAK ODASI

YARBAY Ben Guardia Civil yarbayıyım.
ÇAVUŞ Evet.
YARBAY Kimse beni yalanlayamaz.
ÇAVUŞ Hayır.
YARBAY Benim üç yıldızım ve yirmi nişanım var.
ÇAVUŞ Evet.
YARBAY Toledo Kardinal Başpiskoposu yirmi dört mor püskülüyle selamladı beni.
ÇAVUŞ Evet.
YARBAY Ben yarbayım. Ben yarbayım. Ben Guardia Civil yarbayıyım.

(Romeo ve Jülyet, gök mavisi, ak ve altın rengi, puro kutusunun tütün bahçesinde kucaklaşıyorlar. Asker, deniz altı gölgesiyle dolu bir tüfeğin namlusunu okşuyor. Dışardan bir ses.)

Ay, ay, ay, ay,
zeytin zamanının ayı.
Cazorla kulesini gösteriyor
ve Benameji saklıyor onu.
Ay, ay, ay, ay.
Bir horoz ötüyor ayda.
Sayın belediye başkanı, kızlarınız
bakıyorlar aya.

YARBAY Ne var orada?
ÇAVUŞ Bir çingene.

(Çingenenin genç katırının bakışı karartır ve büyütür küçük gözlerini Guardia Civil yarbayının.)

YARBAY Ben Guardia Civil yarbayıyım.
ÇAVUŞ Evet.
YARBAY Sen kimsin?
ÇİNGENE Bir çingene.
YARBAY Nedir bir çingene?
ÇİNGENE Ne istenirse.
YARBAY Adın ne?
ÇİNGENE Böyle.
YARBAY Ne diyorsun? '
ÇİNGENE Çingene.
ÇAVUŞ Onu buldum ve getirdim.
YARBAY Neredeydin?

ÇİNGENE Irmakların köprüsü üstünde.
YARBAY Ama hangi ırmakların?
ÇİNGENE Bütün ırmakların.
YARBAY Ne yapıyordun orda?
ÇİNGENE Tarçından bir kule.
YARBAY Çavuş!
ÇAVUŞ Buyrun Guardia Civil yarbayım.
ÇİNGENE Uçmak için kanatlar buldum ve uçuyorum, Kükürt ve gül dudaklarımda.
YARBAY Ah!
ÇİNGENE Uçmak için kanada ihtiyacım da yok. Kanımda bulutlar ve yüzükler.
YARBAY Aah!
ÇİNGENE Ocak ayında portakal çiçeğim var.
YARBAY (Çırpınarak kasılmış) Aaaah!
ÇİNGENE Ve kar altında portakallarım var.
YARBAY Aaaah! Bum, bim, bom. (Düşer ölür.)
(Guardia Civil yarbayının sütlü kahveden ve tütünden ruhu pencereden çıkar.)
ÇAVUŞ İmdat!
(Kışlanın avlusunda dört Guardia Civil çingenenin dayaktan pestilini çıkarırlar.)

DÖVÜLEN ÇİNGENENİN ŞARKISI

Yirmi dört tokat.
Yirmi dört tokat;
ve sonra anam, bu gece,
beni telli kâğıda koyacak.
Yolların Guardia Civil'i,
bir yudum su verin bana.
Balıklı, gemili su ver
su, su, su, su.
Ah! Guardia Civil komutanı,
yukarda odandasın!
Hiç ipek mendilin yok mu
yüzümü silmek için.

5 Temmuz 1925

ACI NIN KONUŞMASI

BİR SES
Acı.
Bahçemdeki zakkumlar, Acı
(Geniş şapkalarıyla üç genç gelir.)
BİRİNCİ DELİKANLI
Geç kaldık.
İKİNCİ DELİKANLI
Gece oluyor.
BİRİNCİ DELİKANLI
O nerde?
İKİNCİ DELİKANLI
Bizi izliyor.
BİRİNCİ DELİKANLI
(Yüksek sesle) Acı!
ACI (Uzaktan)
Geliyorum.
İKİNCİ DELİKANLI
(Bağırır) Acı!
ACI (Sakin)
Geliyorum.
(Durur)
BİRİNCİ DELİKANLI
Ne güzel zeytinlikler!
İKİNCİ DELİKANLI
Öyle.
(Uzun sessizlik)
BİRİNCİ DELİKANLI
Gece yürümeyi sevmiyorum.
İKİNCİ DELİKANLI
Ben de.
BİRİNCİ DELİKANLI
Gece uyumak içindir.
İKİNCİ DELİKANLI
Doğru.

(Endülüs yazının cırcır böcekleri ve kurbağalar,. Acı yürüyor, ellerini kemerine ge çirmiş yürüyor.)
ACI
Ay! Aaaah!
Soru sordum ölüme
Ay! Aaaah!
BİRİNCİ DELİKANLI
(Çok uzaktan) Acı!
İKİNCİ DELİKANLI
(Yarı anlaşılır) Acın!
(Sessizlik)
(Acı yolun ortasında yalnız. Yeşil gözleri yan kapalı, kadife ceketine sarınır. Yüksek dağlar çevreler onu. Büyük gümüş saati her adımda cebinde boğuk boğuk çınlar.)
(Yoldan dörtnala bir atlı gelir.)
ATLI (Atını durdurarak)
İyi akşamlar!
ACI
Allah selâmet versin.
ATLI
Gırnata'ya mı gidiyorsunuz?
ACI
Gırnata'ya gidiyorum.
ATLI
Demek ikimiz de oraya gidiyoruz.
ACI
Öyle anlaşılan.
ATLI
Niye terkime binmiyorsunuz?
ACI
Ayaklarım ağrımıyor.
ATLI
Malaga'dan geliyorum.
ACI
Güzel.
ATLI
Kardeşlerim orda yaşar.

ACI
(Sevimsiz bir sesle) Kaç kardeşin var?
ATLI
Üç... Bıçak satarlar. Onların işi bu.
ACI
Hayırlısı olsun.
ATLI
Altın ve gümüş bıçaklar.
ACI
Bıçak bıçaktır.
ATLI
Acaba.
ACI
Sağol.
ATLI
Altın bıçaklar tek başına yüreğe gider. Gümüş olanlar boyun keserler, bir tutam ot gibi.
ACI
Ekmek kesmeye yaramazlar mı?
ATLI
İnsanlar ekmeği elleriyle koparırlar.
ACI
Doğru!
(At huysuzlanır.)
ATLI
Höst!
ACI
Geceden.
(Eğri büğrü yol hayvanın gölgesini sarmallar biçiminde çekip uzatır.)
ATLI
Bir bıçak ister misin?
ACI
Hayır.
ATLI
Hediye ederim onu sana.
ACI
Kabul etmiyorum.

ATLI
Başka fırsatın olmayacak.
ACI
Kim bilir?
ATLI
Öteki bıçaklar on para etmez. Öteki bıçaklar yumuşaktır ve kan dan korkarlar. Bizim sattıklarımız soğuktur. Anlıyor musun? Gi rerler, en sıcak yeri ararlar ve orda kalırlar.
(Acı susar. Sağ eli bir altın parçası sıkmış gibi soğur.) .
ATLI
Ne güzel bıçak!
ACI
Pahalı mı?
ATLI
Hayır, şunu istemez misin?
(Altın bir bıçak gösterir. Ucu bir kandil alevi gibi parlar.)
ACI
Hayır dedim.
ATLI
Bin terkime, dost!
ACI
Daha yorulmadım.
(At ürker.)
ATLI
(Geri çeker.)
Bu ne biçim at!
ACI
Karanlıktan.
ATLI
Dediğim gibi, Malaga'da üç kardeşim. Öyle ustadırlar ki bıçak satmada! Kilise, bütün sunakları süslemek ve kuleyi taçlandırmak için iki bin bıçak aldı. Bir sürü geminin adı yazılı onlarda. En çekingen balıkçılar gece bıçaklarının incecik ağızlarının parıltısıyla aydınlanırlar.
ACI
Ne görkemli!
ATLI
Onu kim yadsıyabilir?

(Gece yüz yıllık bir şarap gibi koyulaştı. Güneyin büyük yılanı şafakta açıyor göz lerini, ve uyuyanlar kokulu uzaklıkların kötü büyüsünde kendilerini balkondan fırlatıp atmak için sınırsız bir istek duyarlar.)
ACI
Kaybolduk sanırım.
ATLI
(atını durdurarak) Öyle mi?
ACI
Konuşurken.
ATLI
Bu ışıklar Gımata'nın ışıkları değil mi?
ACI
Bilmiyorum.
ATLI
Dünya çok büyük.
ACI
içinde de kimseler yok gibi...
ATLI
Öyle mi dersin?
ACI
Bir umutsuzluk aldı beni! Ay! Aaaah!
ATLI
işte geldin Gırnata'ya. Ne yapacaksın?
ACI
Ne mi yapacağım?
ATLI
Yerinde kalacaksan, niye orda kalmak istiyorsun?
ACI
Niye mi?
ATLI
Ben bu ata biniyorum ve bıçak satıyorum, ama bunu yapmazsam ne olur?
ACI
Ne mi olur?
(Durur.)
ATLI
Gırnata önlerindeyiz.
ACI

Olur mu?
ATLI
Cihannümalara bak, nasıl da parlıyorlar.
ACI
Evet ya.
ATLI
Artık binmeyi reddetmezsin.
ACI
Bekle biraz.
ATLI
Haydi bin! Bin çabuk. Şafaktan önce varmalı... Al bu bıçağı. He diye ediyorum sana.
ACI
Ay! Aaaah!
(Atlı Acı'nın ata binmesine yardım eder. Gırnata'ya doğru giderler. Dipteki dağ baldıran ve ısırganlarla örtülü.)

ACI'NIN ANASININ ŞARKISI

Çarşafımın üstünde taşınır
zakkumlarım ve palmiyem.
Ağustosun yirmi yedinci günü
küçük altın bir bıçakla.
Haç çıkaralım ve yürüyelim!
Esmer ve acıydı o.
Komşular verin bana bir pirinç
güğüm limonata dolu içi.
Haç çıkaralım, kimseler ağlamasın.
Ayda Acı.

9 Temmuz 1925

ARKA KAPAK

Federico Garcia

Lorca

"Cante Jondo" Şiiri

şiir

Türkiye'de en çok sevilen yabancı şair diyebileceğimiz Fedderico Garcia Lorca (1898-1936) 1920'li yıllarda 20. yüzyıl İspanyol şiirine yeni bir atılım kazandıran ve aralarında Jorge Guillen, Pedro Salinas, Rafael Alberti, Vicente Aleixandre gibi önemli şairlerin de bulunduğu bir kuşağın en parlak temsilcisidir. Lorca kendisi gibi Endülüslü olan besteci Manuel de Falla'nın Granada'da 1920'lerde başlattığı halk dansları ve türküleri şenliklerine katılarak "cante jondo" denilen bu geleneksel kaynaktan esinlendi. 1921 tarihini taşıyan **Cante Jondo Şiiri** (Poema del Cante Jondo) adlı kitabını 1931'de yayımladı. Sabri Altınel'in çevirdiği bu şiirler Lorca'nın halk şiirinin geleneksel biçimlerine kendi lirizmini kattığı yetkin örneklerdir.